

İlkokul 3. Sınıf Öğrencileri İçin Bir Ölçek Geliştirme Çalışması: Demokratik Tutum Ölçeği

A Scale Development Study For 3Rd Grade Elementary Students: Democratic Attitude Scale

Deniz Gökçe Erbil

Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, İzmir.

Ayfer Kocabaş

Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, İzmir.

İlk Kayıt Tarihi:30.06.2015

Yayına Kabul Tarihi:11.12.2015

Özet

Araştırmada ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin demokratik tutum düzeylerini ortaya koymak amacıyla bir ölçeğin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Alanyazın taraması ve madde yazımının ardından, 5 uzmandan maddeler ile ilgili görüş alınmıştır. Uzman görüşü doğrultusunda 1 madde çıkarılmış ve 30 maddelik ölçek 350 ilkokul 3. sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi (AFA) sonucunda ölçek 10 madde ve tek faktörden oluştuğu bulunmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları AFA sonuçlarını doğrulamıştır. Ölçeğin Cronbach's alpha güvenirlik değeri .76 olarak bulunmuştur.

***Anahtar Kelimeler:** demokratik eğitim, demokratik tutum, faktör analizi.*

Abstract

The purpose of this study is to develop a scale to determine the democratic attitudes level of 3rd grade elementary students'. The draft was reviewed by 5 expert and 1 item was deleted. 30 item draft form was administrated to 350 3rd grade elementary students. After the exploratory factor analysis (EFA) 10 items in one factor was achieved. Confirmatory factor analysis also confirmed the results of EFA. The Cronbach's alpha value for the scale was found .76.

***Keywords:** democratic education, democratic attitude, factor analysis.*

1. Giriş

Demokrasi terimi, insanlık tarihinin serüveni süresince çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Eski Yunan uygarlığında "halkın egemenliği" kelime anlamına sahip olarak serüvenine başlayan demokrasi, günümüze dek bu yolculuğunu, çeşitli şekillerde tanımlanarak ancak tanımların üzerinde fikir birliği olmadan sürdürmüştür. Demokrasinin en bilinen tanımı, "Demokrasi, halkın halk tarafından halk için yönetimidir"

şeklinde (Altunya, 2003:61). Ancak bu tanım, demokrasinin sahip olduğu derinliği yansıtmaktan oldukça uzaktadır ki, demokrasi için alanyazında çok sayıda tanım yapılmıştır. Dewey (1937) de demokrasinin sadece bir yönetim biçimi olduğunu değil, aynı zamanda hayatın içinde yaşayan bir olgu olduğunu savunmuştur ve ona göre demokrasi, insan ilişkileri üzerinde temellenmiştir ve bireyin kişilik olarak gelişimi için temel bir araçtır. Demokrasi, bireysel ve toplumsal anlamda bir yaşam biçimidir (Dewey, 1937). Bireylerin kişiliklerinin gelişimi noktasında en önemli görev belki de okullara dolayısıyla eğitim sistemine düşmektedir. Dewey için demokrasi ve eğitim kelimeleri eş anlamlıdır. Demokrasi, bir özgürlük ve hoşgörü teorisi olduğu için, onu gerçekleştirecek araçların da, bir başka deyişle eğitimin de, demokratik bir yapılanmaya ihtiyacı vardır (Bakır, 2011). Bu yapılanma ihtiyacı, eğitim ortamının demokratikleşmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Demokrasi bilincinin ve demokratik değerlerin bireylere küçük yaşlardan itibaren kazandırılması; aynı zamanda ailede verilen demokratik eğitimin de okulda pekiştirilmesi gerekmektedir (Samancı, 2010; Soydaş ve Güven, 2009:64). Bu noktada demokratik tutum ve davranışların kazanılması için en kritik alan ve mekan okuldur. Buna rağmen, demokrasinin sadece okulda, öğretim programı ile bireylere kazandırılması da mümkün değildir. Demokrasi, demokrasi kültürüne sahip ve bu kültürün içinde demokrasinin temel niteliklerinin özümsemiği bir okul ortamında uygulamaya ve günlük yaşama dönük uygulamaları yapılarak öğrenilebilir (Dewey, 2004; Hotaman, 2009).

Tutumla ilgili alanyazında farklı tanımlar bulunmaktadır. Tutum, “belirli bir sosyal obje konusunda bireylerde mevcut olan ve bilişsel, duygusal, davranışsal yanlar taşıyan gizil eğilimleri ifade etmektedir” olarak tanımlanmıştır (Bilgin, 2003). İnceoğlu (2010) ise tutumu, “bireyin kendisine ya da çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve güdülerine dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimi” şeklinde tanımlamıştır.

Yukarıda verilen demokrasi ve tutum tanımlarından hareketle demokratik tutum; “bireyi belli insanlar, nesnelere ve durumlar karşısında demokrasi ilkeleri doğrultusunda belli davranışlar göstermeye iten öğrenilmiş eğilimlerdir” şeklinde tanımlanmıştır (Demirel ve Ün, 1987’den akt. Gömlüksiz, 1993).

Demirsöz (2010)’e göre demokratik tutum; bireyin haklara saygı, kişiliğe saygı, adalet, sorumluluk, eşitlik, açık görüşlülük, dürüstlük, hoşgörü, işbirliği, takdir, yol göstericilik, yardımseverlik gibi ilkeleri benimsemiş, davranış haline getirme, hazır oluş ve vaziyet alış yetisidir.

Demokratik tutum sahibi birey; toplum kararlarına etkili bir şekilde katılır, hak ve sorumluluklarını eksiksiz olarak yerine getirmeye çalışır. Bu doğrultuda birey ülkede demokratik yaşamın gelişimine katkı sağlarken, aynı zamanda kendi yaşam standardının yükselmesini de sağlayacaktır (Sağlam, 1997). Eş zamanlı olarak, sınıf ortamının

demokratik bir özelliğe sahip olması, öğrenci başarısını da önemli ölçüde etkilemektedir. Demokratik bir sınıf ortamı öğrencilerin demokratik tutum ve davranışların gelişmesini sağlarken, onların akademik başarılarını da yükseltecektir (Yağcı, 1998:21).

Demokrasinin, bir rejim olarak öğrenilebilmesi ve benimsenebilmesi için ancak tutum ve davranışlar düzeyinde, günlük yaşamda pratiğini yapılması gerekmektedir. Bireye örnek alınacak demokratik davranış modelleri oluşturulmadıkça, demokratik bir ortamda pratiği yapılmadıkça, demokrasi öğrenilmesi ve benimsenmesi mümkün olmayan bir siyasal rejimdir. Birey ancak demokratik ortamlarda demokratik tutum geliştirebilir (San 1985:211).

Alanyazındaki tanımlar ve çalışmalar, demokratik tutum düzeyinin, erken yaş düzeyindeki ilkökul öğrencileri için taşıdığı önemi aydınlatmaktadır. Öğrencilerin demokratik tutum kazandırmak için, öncelikle onların tutum düzeylerini ortaya koymak gerekmektedir. Tam bu noktada, demokratik tutum ile ilgili 8 yaş ve altında yapılmış araştırma ya da geliştirilen ölçek bulunmamaktadır. Demokratik tutum konusu ülkemizde genellikle üst yaş gruplarında özellikle öğretmen adaylarında çalışılmıştır (Gömlüksiz, 1988; Gömlüksiz, 1993; Dilekmen, 2000; İfrazoğlu ve Çaydaş, 2004; Bulut, 2006; Nalçacı ve Ercoşkun; Kerimgil, 2008; Yiğit ve Çolak, 2010; Kurtaslan vd., 2013, Yalçın, 2014). Ortaokul düzeyindeki araştırmalar görece daha az sayıda olmakla birlikte (Metin, 2002; Doğanay ve Sarı, 2004; Şahiner, 2008; İzgar, 2013; Kardaş, 2013), ilkökul 4. sınıf düzeyinde yapılan araştırma sayısı oldukça azdır (Sarı, 2007; Kaşaveklioğlu, 2013). İlkokul 1,2 ve 3. sınıf düzeylerinde demokratik tutum konusunun, ülkemizde ihmal edilen bir konu olduğu karşımıza çıkmaktadır. Demokrasi bilincinin ve demokratik tutumun erken yaşlardaki önemi alanyazında belirtilmesine rağmen, bu alanda az sayıda araştırma olması maalesef önemli bir eksikliklerdir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilkökul 3. sınıf düzeyinde bir demokratik tutum ölçeğinin geliştirilmesidir. Geliştirilecek ölçme aracının, öncelikle ülkemizdeki ilkökul 3. sınıf öğrencilerinin demokratik tutum düzeylerini ortaya koyma noktasında yardımcı olması hedeflenmiştir. Aynı zamanda çalışmanın, erken yaşlarda demokratik tutum kazandırma noktasında yapılacak olan gelecek araştırmalara da kaynaklık edebileceği planlanmıştır.

2. Yöntem

Ölçeğin Geliştirilmesi İle İlgili Çalışmalar

Ölçeğin hazırlanmasına kapsamlı bir literatür taraması ile başlanmıştır. 3. sınıf hayat bilgisi dersinde, demokratik davranış biçimini ifade eden; insan hakları ve vatandaşlık dersi kazanımları ile doğrudan ilişkili 19 kazanım bulunmaktadır (Güven, vd., 2004; MEB 2009). Ardından, literatürde var olan demokratik tutum ölçekleri taranmış, ilkökul 3. sınıf yaş düzeyinde herhangi bir ölçek bulunmamasına karşın, üst

sınıf ve yaş gruplarında uygulanmak üzere geliştirilmiş demokratik tutum ölçekleri incelenmiştir (Doğanay ve Sarı, 2004; Şimşek, 2011; Gözütok, 1995). İnceleme sonucunda var olan ölçekler ve 3. sınıf hayat bilgisi ders kazanımları arasındaki ortak noktalar uzman görüşlerinin katkısıyla belirlenmiştir. Madde yazımına geçilmeden önce, öğrencilerin hayat bilgisi dersi ile ilgili var olan bilgileri, işbirliği becerileri ve demokrasiye ilişkin ilk algıları nitel bir görüşme formu ile (Demokratik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesine Yönelik Öğrenci Görüşme Formu) alınmıştır. Bu aşamada 60 öğrenciden bilgi alınmıştır. Nitel sorular analiz edilerek, öğrencilerin hayat bilgisi dersine ilişkin bilgileri, demokrasiye ilişkin tutumları ve günlük demokratik yaşam deneyimleri ve işbirliği becerileri ortaya konulmuştur. Bu adımlardan sonra, 3. sınıf öğrencilerinin ait oldukları yaş grubunun gelişim özellikleri göz önünde bulundurulurken madde yazımına geçilmiştir ve 31 adet madde yazılarak madde havuzu oluşturulmuştur. Madde yazımının tamamlanmasının ardından Hayat Bilgisi Öğretimi, Program Geliştirme, Ölçme ve Değerlendirme, Eğitim Psikolojisi ve Türkçe Öğretimi alanlarından 5 akademisyene; anlaşılabilirlik, ifade edebilme ve demokratik tutumu ne kadar ölçebildiği gibi ölçütler açısından incelettirilmiştir. Balcı (2004), kapsam geçerliğinin, ölçeğin ölçülmek istenen ölçüp ölçmediği ile ilgili olduğunu ve uzman görüşünden yararlanılarak belirlenebildiği şeklinde açıklamıştır. Gelen görüşler doğrultusunda 1 madde çıkarılarak ölçek 30 madde olarak kalmıştır fakat 10 maddedeki ifadeler tekrar düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerin ardından, kalan ve düzeltilen maddelerin kapsamı temsil edebilecek nitelikte olduğu kararına varılmıştır. Kalan 30 madde 3 basamaklı likert tipi (“Evet”, “Kısmen”, “Hayır”) bir dereceleme ölçeği şeklinde yapılandırılmıştır.

Çalışma Grubu

Tabachnick ve Fidell (2001)’a göre faktör analizi için 300 kişi “iyi”, 500 kişi “çok iyi” ve 1000 kişi “mükemmel” tanımı yapılmaktadır. Bu doğrultuda, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması için, İzmir ilinde iki okulda öğrenim görmekte olan toplam 350 ilköğretim 3. sınıf öğrencisi çalışma grubu olarak seçilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Daha önce belirtildiği gibi alanyazın incelemesi, nitel bir görüşme formu ile öğrenci bilgilerinin açığa çıkarılması, madde yazımı süreci ve uzman görüşleri doğrultusunda 30 maddelik “Demokratik Tutum Ölçeği” geliştirilmiştir. Ölçek 3 basamaklı likert tipi (“Evet”, “Kısmen”, “Hayır”) bir dereceleme ölçeği şeklinde yapılandırılmıştır. “Evet” yanıtı 3, “Kısmen” yanıtı 2, “Hayır” yanıtı ise 1 olarak kodlanmıştır. Maddeler girildikten sonra olumsuz maddelerin değerleri ters çevrilerek, olumsuz maddelerin değerleri 3=1, 2=2 ve 1=3 olarak atanmıştır. İlk uygulama aşamasında ölçekten alınabilecek minimum puan 30 iken, maksimum puan 90’dır. Ölçek puanının yükselmesi, kişinin daha olumlu demokratik tutum düzeyine sahip olduğunu göstermektedir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için gerekli izinlerin alınmasından sonra, ölçeğin ön uygulaması sınıf öğretmenlerinin bilgisi ve yönlendirmeleri dahilinde İzmir ilinde iki ilkokulda 350 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Ölçek uygulanmadan önce, öğrencilerin yaş düzeyi göz önünde bulundurularak, tüm maddeler teker teker okunmuş, öğrencilerin anlamadıkları noktalar herhangi bir yönlendirme yapılmamasına dikkat edilerek açıklanmıştır. Uygulama süreci yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Ölçekten toplanan verilerin analizinde, güvenilirlik için Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı, madde ayırt-edicilikleri madde toplam puan korelasyonları belirlenerek değerlendirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. DFA geçerliliği için model uyum indekslerinden yararlanılmıştır.

3. Bulgular ve Yorumlar

AFA yöntemi olarak temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Ölçeğin faktör analizi için uygunluğunu belirlemek için Kaiser Mayer Olkin (KMO) ve Barlett testleri kullanılmıştır. Tablo 1'de ölçeğin ön uygulamasına dayalı KMO ve Barlett testi analiz sonuçları yer almaktadır.

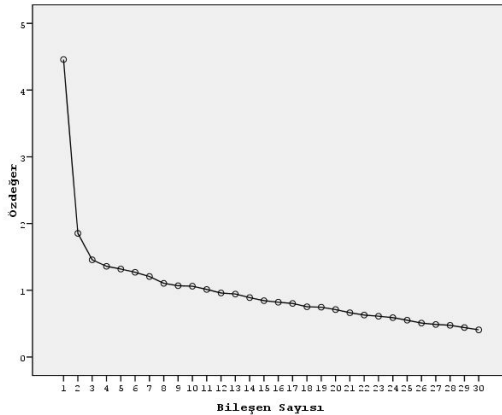
Tablo 1. KMO ve Barlett Testi Sonuçları

Kaiser Mayer Olkin (KMO) Değeri		.786
	Chi-square	1465.807
Barlett Testi	df	435
	Sig.	.000

Tablo 1 incelendiğinde KMO değerinin 1'e yakın olması örneklem büyüklüğünün seçilen analize uygun olduğunu ve Barlett Testi sonucunun anlamlı bulunması ($\chi^2=1465,807$; $p<.000$) verilerin normal bir dağılımdan geldiğini göstermektedir (Büyükoztürk, 2013).

Açıklayıcı faktör analizi sonucunda 30 maddenin, toplam varyansa yaptıkları katkı açısından bir faktörde toplandığı belirlenmiştir. Bir faktör için analiz tekrarlanmış ve tek faktörün toplam varyansa olan katkısının % 32.63 olduğu görülmüştür. Büyükoztürk (2013)'e göre, analize dahil edilen değişkenlerle ilgili toplam varyansın 2/3'ü kadar miktarının ilk olarak kapsadığı faktör sayısı, önemli faktör sayısı olarak değerlendirilir. Ancak davranış bilimlerinde ölçek geliştirme sürecinde, bahsedilen rakama ulaşmak oldukça zordur. Tek faktörlü ölçeklerde açıklanan varyansın %30 ve

daha fazla olması yeterli görülebilir (Büyüköztürk, 2013). Bu doğrultuda, belirlenen bir faktörün toplam varyansa yaptığı katkının yeterli olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin öz değer faktör grafiği Şekil 1’de verilmektedir.

Şekil 1. Demokratik Tutum Ölçeği Ön Uygulama Öz Değer Faktör Grafiği

Bir faktör için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda, madde yük değeri 0.30 altında kalan maddeler tek tek incelenerek ölçekten çıkarılmıştır. Büyüköztürk (2013), faktör yük değerinin, 0.45 ya da daha yüksek olmasının seçim için iyi bir ölçü olduğunu; ancak uygulamada az sayıda madde için bu sınır değer, 0.30’a kadar indirilebileceği konusunda öneri getirmiştir. Bir faktör için yapılan açımlayıcı faktör yük değerleri Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 2. Madde ve Faktör Analizi Sonuçları

Madde Numarası	Faktör Yük Değeri
3	0.665
11	0.656
14	0.651
29	0.629
18	0.590
20	0.537
21	0.532
15	0.532
24	0.446
27	0.411

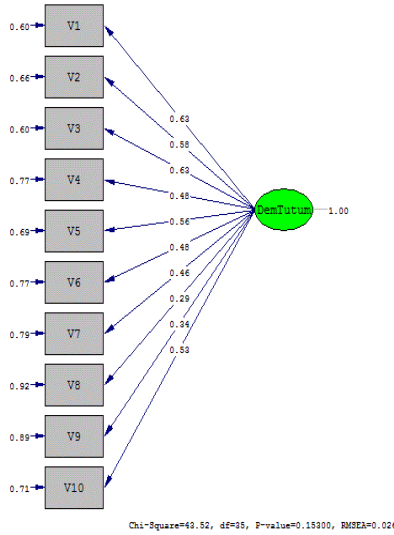
Tablo 2’de görüldüğü gibi ölçek maddelerinin faktör yükleri 0.411 ve 0.665 arasında değişmektedir. Tabachnick ve Fidell (2001)’in Comrey ve Lee (1992)’den ak-

tardığına göre faktör yüklerinin 0.71 üzerinde olması “mükemmel”, 0.63 ve üzerinde olması “çok iyi”, 0.55 ve üzerinde olması “iyi”, 0.45 ve üzerinde olması vasat, 0.32 üzerinde olması “zayıf” olarak değerlendirilebilir. Buradan hareketle ölçeğin faktör yükleri vasattan mükemmele doğru nitelendirilebilir. Büyüköztürk (2013), faktör yük değerinin, 0.45 ya da daha yüksek olmasının seçim için iyi bir ölçü olduğunu; ancak uygulamada az sayıda madde için bu sınır değerini, 0.30’a kadar indirilebileceği konusunda öneri getirmiştir. Bu kabuller ışığında, faktör yük değerlerinin kabul düzeyinin üzerinde olduğu görülmektedir.

Ölçeğin son hali 10 maddeden oluşmaktadır ve alınabilecek en fazla puan 30, en düşük puan ise 10’dur. 10 maddenin 7 tanesi olumlu madde, 3 tanesi ise olumsuz maddedir. AFA sonuçları, ölçeğin tek faktör desenine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgu Doğanay ve Sarı (2004)’ün ulaştığı sonuçlarla paralellik göstermektedir. Demokratik değer ya da tutumların karmaşık yapıya sahip olmaları nedeniyle, ölçümün tek faktör altında toplanması daha uygun görülmektedir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) Sonuçları

AFA analizi sonucunda elde edilen desenin, doğrulanıp doğrulanmadığını ortaya koymak amacıyla DFA yapılmıştır. DFA aynı veri seti üzerinde, tek faktörlü yapı için gerçekleştirilmiştir. Gizil değişken ile gözlenen değişkenler arasındaki ilişkileri ve gözlenen değişkenlerin hata varyansları Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Demokratik Tutum Ölçeğinin DFA Sonuçları ve Hata Varyansları

Şekil 1’de görüldüğü gibi, gizil değişken ile gözlenen değişkenler arasındaki ilişki

.29 ile .63 arasında değişmektedir. Aynı zamanda tüm değişkenler, gizil değişkeni açıklamada manidar t değeri vermektedir. DFA sonucunda elde edilen uyum indeksleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Demokratik Tutum Ölçeğinin DFA Sonucunda Uyum İndeksleri

Uyum İndeksleri	Uyum
$\chi^2(35)$	42.52
χ^2/sd	1.214
RMSEA	0.026
Standardize RMR	0.0354
GFI	0.976
AGFI	0.962
CFI	0.992
NNFI	0.989

DFA sonuçlarına bakıldığında, χ^2/sd oranının 1.214 olduğu görülmektedir. Bu oranın 3'ün altında olması, RMSEA değerinin mükemmel uyum değeri olan 0.05'ten küçük olarak 0.026 çıkması, yine GFI ve AGFI indekslerinin 0.95'in üzerinde olması, CFI ve NNFI değerlerinin de 0.95'in üzerinde bulunması; tüm değerler açısından bakıldığında ölçeğin mükemmel uyuma sahip olduğunu göstermektedir (Jöreskog ve Sörböm, 1993; Sümer, 2000; Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). Buradan hareketle 10 maddeden oluşan demokratik tutum ölçeğinin tek faktörlü yapısının bir model olarak doğrulandığı söylenebilir.

Madde toplam puan korelasyonları analiz edildiğinde, madde toplam puan korelasyonlarının 0.239 ile 0.497 arasında olduğu görülmektedir. Madde toplam puan korelasyonunun yükselmesi, katılımcıların maddelere benzer tepkiler verdiğini göstermektedir (Can, 2013:344). Büyüköztürk (2005:171)'e göre düzeltilmiş madde toplam puan korelasyonunun 0.30'dan yüksek olması maddelerin iyi maddeler olduğu, 0.20 ve 0.30 arasında ise maddelerin zorunlu ise ölçme aracına alınabileceği anlamına gelmektedir. Burada madde toplam puan korelasyonu düşük olan 8. ve 9. maddelerin ölçeğin tek faktörlü yapısıyla iyi uyum göstermesi; aynı zamanda demokratik tutumun ortaya konulması bağlamında önemli olması sebebiyle, madde çıkarımına gidilmeden ölçeğin 10 maddelik ve tek faktörlü yapısı korunmuştur. Madde ayırt ediciliklerini ortaya koymak amacıyla yapılan, alt ve üst %27'lik grupların madde puan ortalamaları ve t testi sonucunda, t değerlerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Bu bulgu, alt ve üst gruplardaki bireylerin birbirinden farklı puanlar aldığı, demokratik tutumu yüksek ve düşük olan bireylerin ölçekten aldıkları puanların birbirinden anlamlı düzeyde farklı olduğu şeklinde de yorumlanabilir.

Ölçeğin güvenirlik analizi için ölçeğin tamamına analizler yapılarak Cronbach's

Alpha güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin tamamı için Cronbach's Alpha katsayısı 0.76 olarak bulunmuştur ve güvenilirlik katsayısının 0.70 ve daha üstünde olması test puanlarının güvenilirliği için yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2013).

4. Tartışma

Araştırmada, ilkokul üçüncü sınıf düzeyindeki çocuklarının demokratik tutumlarının ölçülmesi için geliştirilen demokratik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçme aracı, öğrencilerin demokratik tutum düzeylerini, dolaylı yoldan onların günlük demokratik hayata katılım ve uyum düzeylerini ölçmektedir.

Araştırma amacı doğrultusunda alanyazın taraması, ilkokul programında doğrudan demokratik davranış kazanımını hedefleyen tek dersin hayat bilgisi olması nedeniyle 2009 HBDÖP'nin incelenmesi, programda demokratik tutuma yönelik kazanımların belirlenmesi, alanyazında daha önce üst yaş gruplarında geliştirilen ölçeklerin incelenmesi, madde yazımına geçilmesi, uzman görüşü sonrasında ölçeğin ön uygulamaya hazır hale getirilmesi gibi aşamalardan geçilmiştir. Ölçek, 350 kişiye uygulandıktan sonra, AFA yapılmıştır. Analiz sonucunda ölçeğin tek faktörlü bir yapıya sahip olduğu bulunmuştur. Tek faktör için yapılan AFA sonucunda, faktör yük değerlerinin 0.41 ve 0.65 arasında değiştiği belirlenmiştir. Bu değerler, madde faktör yüklerinin kabul düzeyinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

AFA sonucunda ulaşılan tek faktörlü yapıyı doğrulamak amacıyla gerçekleştirilen DFA sonuçlarına göre gizil ve gözlenen değişkenler arasındaki ilişkinin 0.29 ve 0.63 arasında olduğu belirlenmiştir. Buradan hareketle gizil ve gözlenen değişkenler arasındaki t değerlerinin anlamlı olduğu görülmektedir. DFA sonucunda elde edilen tüm uyum indeksi değerleri, ölçeğin mükemmel uyuma sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgular ışığında, 10 maddeden oluşan demokratik tutum ölçeğinin tek faktörlü yapısı bir model olarak doğrulanmıştır.

Ölçeğin güvenilirliği için yapılan analiz sonucunda Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı 0.76 olarak bulunmuş, madde toplam korelasyon değerleri genelde yüksek ve kısmen kabul edilebilir düzeylerde bulunmuştur. Üst ve alt %27'lik gruplar arasında yapılan t testi sonucunda ölçeğin demokratik tutum sergileyenleri, sergilemeyenlerden ayırt ettiği söylenebilir.

Demokratik tutum ölçeği, 10 madde ve tek alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek maddelerinin 7 adedi olumlu, 3 maddesi ise olumsuz maddedir. Ölçekten alınabilecek en fazla puan 30, en düşük puan ise 10'dur. Ölçekten alınan puan yükseldikçe, bireyin demokratik tutum düzeyinin de yükseleceği söylenebilir.

Yapılan analizler, öğrencilerin demokratik tutum düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilen demokratik tutum ölçeğinin, tek faktörlü bir yapı gösterdiği ve bu yapının doğrulandığı sonucunu ortaya koymuştur. Sonuçlar, ölçeğin Türkiye'de ilkokul 3. sınıf (8 yaş) düzeyinde yapılacak araştırmalarda kullanılabileceğini göstermektedir.

5. Kaynakça

- Altunya, N. (2003). *Vatandaşlık bilgisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bakır, K. (2011). *Demokratik eğitim: John Dewey'in eğitim felsefesi üzerine*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bulut, N. (2006). Bir grup üniversite öğrencisinin demokratik tutumları ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45, 37-59.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve Lisrel Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirsöz, E. S. (2010). *Yaratıcı dramanın öğretmen adaylarının demokratik tutumlar, bilişüstü farkındalıkları ve duygusal zekâ yeterliliklerine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Dewey, J. (1937) Democracy and Educational Administration. *School and Society* 45, 457 – 467.
- Dewey, J. (2004). *Democracy and education*. New York: Courier Dover.
- Dilekmen, M. (2000, 10-12 Mayıs). *Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. II. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu, Çanakkale.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2004). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine temel demokratik değerlerin kazandırılma düzeyi ve bu değerlerin kazandırılması sürecinde açık ve örtük programın etkilerinin karşılaştırılması. *Eğitim Yönetimi*, 10 (39), 356-383.
- Gömlüksiz, M. (1988). *Demokratik Bir Sınıf Ortamı Açısından Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanlarının ve Öğrenci Davranışlarının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Gömlüksiz, M. (1993). *Kubaşık Öğrenme Yöntemi İle Geleneksel Yöntemin Demokratik Tutumlar ve Erişime Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Güven, B., Işık, H. ve Apaydın B. (2004). Hayat Bilgisi dersi amaçlarının demokratik davranışların kazandırılması açısından incelenmesi. *Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 1-13.
- Hotaman, D. (2009). Demokratik eğitim: demokratik bir eğitim programı. 11–12 June 2009, *International Symposium On Democracy Education In Europe Proceedings*, (474–485). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Izgar, G. (2013). *İlköğretim okulu 8. sınıf öğrencilerine uygulanan değerler eğitimi programının demokratik tutum ve davranışlarına etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- İflazoğlu, A. ve Çaydaş, E. (2004, 6-9 Temmuz). *Sınıf öğretmenliği anabilim dalında okuyan birinci sınıf öğrencileri ile dördüncü sınıf öğrencilerinin demokratik tutumları ile otoriter tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Malatya.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum, algı ve iletişim*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları.
- Jöreskog, K. G. ve Sörböm, D. (1993). *Lisrel 8: Structural Equation Modeling with the Simplis Command Language*. Lincolnwood: Scientific Software International Inc.
- Kaşaveklioğlu, S. (2013). *7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğretim yönteminin kullanılmasının öğrencilerin akademik başarı ile demokratik tutum ve insan hakları algılarına*

- etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kerimgil, S. (2008). *Yapılandırmacı öğrenmeye dayalı bir öğretim programının öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme ve demokratik tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Kurtaslan, Z., Okay, H., Kutluk, Ö. ve Çakırer, S. (2013). Evaluation of the instrumental performances of music teachers in accordance with different variables. *West East Journal of Social Sciences*, 2, 1-10.
- MEB (2009). *İlköğretim okulu Hayat Bilgisi dersi programı* 17.12.2013 tarihinde www.meb.gov.tr adresinden erişilmiştir.
- Metin, M. (2002). *Vatandaşlık ve insan hakları dersinde demokratik tutum geliştirme ve insan Hakları öğretiminin önemi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Nağcı, A. ve Erçoşkun, M. H. (2006). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 241-257.
- Sadık, F. ve Sarı, M. (2012). Çocuk ve demokrasi: İlköğretim öğrencilerinin demokrasi algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesi. *Uluslararası Cumhuriyet Eğitim Dergisi*, 1 (1), 48-62.
- Samancı, O. (2010). Democracy Education in Elementary Schools, *The Social Studies*, 101:1, 30-33, DOI: 10.1080/00377990903285499.
- San, C. (1985). *Gençlik ve Demokrasi Eğitimi*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Soydaş, S. ve Güven, B. (2009), *öğrencilerin hayat bilgisi dersinde demokrasi kavramı ile ilgili oluşturdukları metaforların incelenmesi*, Kınca, R.(Ed), *International Symposium On Democracy and Democracy Education In Europe Proceedings*, (64–80) 11–12 June 2009, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sümer, N. (2000). Yapısal Eşitlik Modelleri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3 (6), 49-74.
- Şahiner, D. G. S. (2008). *İlköğretim sosyal bilimler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin demokratik tutumlara ve ders başarısına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Şimşek, N. (2011). İlköğretim Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin demokratik kazanımlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Milli Eğitim*, (190), 188-201.
- Tabachnick, B. G. ve Fidel, L. S. (2001). *Using multivariate statistics*. Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Yağcı, E. (1998). Demokrasi ve Eğitim. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 22(107), 15-22.
- Yalçın, B. (2014). *Öğretmenlerin demokratik tutumlarının öğrencilerin değer kazanımlarına etkisi: Erzurum ili örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Yiğit, E. Ö. ve Çolak, K. (2010). Democratic attitudes of social studies pre-service teachers. *The International Journal of Research in Teacher Education*, 1, 82-95.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose and significance: *Elementary schools also have a significant role in creating democratic attitudes in children (Samanci, 2010). Life science is the only course in 3rd grade elementary schools that have objectives in its curriculum about democracy. After checking out the life science curriculum, 19 objectives were determined in a relationship with democracy. Despite the role of elementary schools and life science objectives, it can be said that democracy is neglected in researches about elementary grades. Moreover, there were no research that had been carried out in 1-2-3 elementary grades about democracy. The purpose of this research is to develop a scale to measure 3rd grade pupils' democratic attitudes. Hence, this scale may help to researchers who are plan to make a quantitative research on 3rd grade elementary students.*

Methods: *After the analysis of researches that had been done in upper grades, developed and used scales had been reviewed. 31 items about democracy and daily democratic life drafted in first step. Draft form were analysed by 5 expert and 1 item had been removed. Final draft form had 30 items and had been used 350 3rd grade elementary school students. Exploratory and confirmatory factor analysis were conducted.*

Results: *Exploratory factor analysis with Principal Component Analysis revealed that one factor structure with 10 items (factor loadings between .411-.665). 32.63% of the total variance were explained by one factor. Confirmatory factor analysis results determined that one factor structure of scale a valid model. The fit indices all seem to reveal a good-fitting model. Furthermore, all of the items of the scale have significant t values that alter between .29 and .63 properly to construe the latent variable.*

Discussion and Conclusion: *Results of this study showed that Democratic Attitude Scale (DAS) obtain one factor with 10 items hence DAS is valid and reliable scale to study on 3rd grade elementary students in Turkey.*